

Olga
DĄBROWSKA-CENDROWSKA Sprawozdanie z działalności
Komisji Prasoznawczej Oddziału
PAN w Krakowie za rok 2023

*A report on the work of the Commission of Press
Studies of the Cracow Branch of the Polish Academy
of Sciences in 2023*

22 marca 1973 roku Prezydium Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie uchwałą nr 14 zaakceptowało wnioszek-memoriał dyrekcji Ośrodka Badań Prasoznawczych w Krakowie o utworzenie komisji, która analizowałaby funkcjonowanie prasy, radia i telewizji¹. Z propozycją utworzenia takiego gremium, czegoś, co byłoby centrum skupiającym badaczy mediów masowych i praktyków dziennikarstwa mającym koordynować badania naukowe, wyszli doc. dr hab. Walery Pisarek i dr hab. Tomasz Goban-Klas. Komisja Prasoznawcza powstała i działa do dzisiaj, już niemal 51 lat.

Główną formą jej aktywności jest działalność odczytowa na posiedzeniach naukowych, a w ograniczonym stopniu działalność wydawnicza. Od roku 1998 ukazuje się organ prasowy Komisji, czyli „Rocznik Historii Prasy Polskiej”, w którym zamieszczane są m.in. rozprawy prezentowane na posiedzeniach naukowych. W 2019 r. periodyk znalazł się na liście czasopism B z 40 punktami, a dzięki nieustająco podnoszonej jakości merytorycznej tekstów rok później uzyskał 70 punktów. W okresie od 17 lipca 2023 roku do 3 stycznia 2024 roku „RHPP” przyznano nawet 140 punktów, jednak nowy minister nauki i szkolnictwa wyższego powrócił do poprzedniej listy czasopism, co oznacza dla nas znowu jedynie 70 punktów. Obecnie zarówno „RHPP”, jak i inne periodyki naukowe czekają na merytoryczną, rzetelną ocenę ekspercką (zawartość pisma w całości jest dostępna w sieci).

¹ *Sprawozdanie z działalności Komisji Prasoznawczej za rok 1973*, Kraków 10 stycznia 1974 r. s. 1. — złożone do Działu Komisji, Ośrodków i Zespołów Polskiej Akademii Nauk Oddział w Krakowie; B. Kołowca, *Powołanie Komisji Prasoznawczej przy Krakowskim Oddziale PAN*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1973, z. 4, s. 180; M. Głogier, *Komisja Prasoznawcza Oddziału PAN w Krakowie w latach 1973–1998. Geneza, program, ludzie*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 1998, t. 1, z. 1–2, s. 294.

„Rocznik Historii Prasy Polskiej” wydawany jest wspólnie przez PAN i Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Funkcję redaktora naczelnego nadal pełni prof. dr hab. Grażyna Wrona, a w skład Kolegium Redakcyjnego, poza redaktorem naczelną, wchodzi: prof. dr hab. Jerzy Jarowiecki (redaktor honorowy), dr hab. Michał Rogoż, prof. UKEN (sekretarz redakcji), dr hab. Władysław M. Kolasa, prof. UKEN (redaktor wersji elektronicznej), prof. dr hab. Małgorzata Dajnowicz, prof. dr hab. Łukasz Sroka, dr hab. Maciej Malinowski, prof. ANS w Nowym Sączu (redaktor językowy) oraz sekretarz techniczny dr Ewa Wójcik.

Zapoczątkowane w kwietniu 2020 roku posiedzenia naukowe Komisji w trybie zdalnym (z uwagi na przedłużającą się sytuację pandemiczną) są kontynuowane, ale sporadycznie odbywają się również w formie hybrydowej. Tematyka prezentacji koncentruje się wokół problematyki historycznoprasowej (polskiej i obcej), współczesnych zagadnień prasoznawstwa, medioznawstwa oraz komunikacji społecznej. W roku ubiegłym odbyło się osiem posiedzeń (cztery hybrydowe — w siedzibie Oddziału PAN w Krakowie, ul. św. Jana 28 oraz za pośrednictwem platformy Microsoft Teams oraz cztery on-line), w których wzięło udział 170 osób:

Posiedzenia Komisji Prasoznawczej PAN, Oddział w Krakowie w 2023 roku

- 11.01. — dr hab. Jolanta Kępa-Mętrak, prof. UJK, *Prasa w komunikacji lokalnej: teraźniejszość i przyszłość*;
- 8.03. — prof. dr hab. Agnieszka Ogonowska, dr hab. Agnieszka Walecka-Rynduch, *Kompetencje cyfrowe młodych dorosłych: modele ramowe a rzeczywiste profile kompetencji. Analiza przyczynkowa*;
- 12.04. — dr hab. Michał Rogoż, prof. UKEN, *O schyłkowym okresie rozwoju rynku drukowanej prasy dla dzieci i młodzieży w Polsce. Analiza ostatnich dekad z perspektywy tradycji XIX i XX wieku*;
- 10.05. — dr Adam Bańdo, *Wydawnictwa periodyczne Polskiego Touring Klubu na tle rozwoju prasy motoryzacyjnej do 1939 roku*;
- 14.06. — dr hab. Władysław M. Kolasa, prof. UKEN, *Najważniejsze międzynarodowe czasopisma z grupy Communication*;
- 11.10. — prof. dr hab. Grażyna Wrona, *Ludzie prasy w poselskich ławach i debacie parlamentarnej Sejmu Ustawodawczego (1919–1921)*;
- 8.11. — dr hab. Aleksandra Lubczyńska, prof. UJK, *Czasopisma akwarystyczne w Polsce: historia i współczesność*;
- 13.12. — dr hab. Olga Dąbrowska-Cendrowska, prof. UJK, dr hab. Katarzyna Gajlewicz-Korab, *Cyfryzacja magazynów w Polsce. Szanse i zagrożenia*.

Nieustannie prowadzona jest interdyscyplinarna debata na temat obecnej sytuacji mediów o tradycyjnym rodowodzie (prasa i książka) w dobie rewolucji komunikacyjno-informacyjnej będącej rezultatem zmian technologicznych. Analizie i ocenie poddawane są regionalne, lokalne i krajowe rynki mediów, uwzględniające różne rodzaje prasy spełniające odmienne funkcje i zadania względem odbiorców (prasa lokalna, regionalna, kobieca, dziecięca, młodzieżowa, hobbystyczna, naukowa itp.).

Ponadto Komisja Prasoznawcza współorganizowała dwie konferencje naukowe. Pierwsza zatytułowana *Konferencja redaktorów czasopism reprezentujących nauki o komunikacji społecznej i mediach* odbyła się 27 września w Krakowie na Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej. Potrzeba zorganizowania tego typu sesji zrodziła się w czasie jednego ze spotkań dziekanów wydziałów i dyrektorów instytutów związanych z dyscypliną nauki o komunikacji społecznej i mediach na Wydziale Dziennikarstwa, Bibliologii i Informatologii Uniwersytetu Warszawskiego. Podczas dyskusji dotyczącej sytuacji czasopism naukowych jeden z uczestników tego spotkania bardzo krytycznie wyraził się o współczesnym rynku periodyków przypisanych do nauk o komunikacji społecznej i mediach. Zauważył, że owa nadmierna liczba nie wpływa korzystnie na ich poziom. Niestety, wypowiedź ta nie została poparta badaniami i analizami, nie padły też konkretne zarzuty, stała się za to impulsem do zainicjowania dyskusji na ten temat. Na inicjatywę tę pozytywnie zareagowała prof. dr hab. Grażyna Wrona, która przyjęła propozycję środowiska i podjęła się zorganizowania pierwszej tego typu konferencji w polskim środowisku naukowym. Patronat nad konferencją objął Komitet Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach PAN.

Druga konferencja, pt. *Miasto starsze niż prasa*, współorganizowana z Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną im. C.K. Norwida w Zielonej Górze, Instytutem Nauk o Informacji Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej i Zakładem Dziennikarstwa i Nauk o Mediach Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego, odbyła się w dniach 2–4 października 2023 roku w Zielonej Górze. Jej celem była analiza stanu i kierunków badań nad polską prasą oraz w szerszym zakresie prezentacja obszarów badawczych współczesnych medioznawców. Ponadto, zgodnie z określeniem „anatomia regionu” sformułowanym przez prof. dr hab. Wojciecha Browarnego, w trakcie obrad postanowiono „wydobyć i nazwać złożoną budowę regionu jako fenomenu związanego ze zmiennym stanem świadomości indywidualnej i zbiorowej [...]”. Badacze związani z Komisją Prasoznawczą są przekonani, że nadszedł czas, żeby badania nad prasą poszczególnych regionów Polski uzupełnić i pogłębić, zaprezentować oraz ocenić ich aktualny stan w szerszym ogólnopolskim kontekście, w szczególności w perspektywie metodologicznej, głównie metodologii badań nad prasą regionalną, badań nad czytelnictwem czasopism regionalnych. Ponadto w czasie konferencji zastanawiano się nad kierunkami, osiągnięciami i brakami współczesnych polskich badań prasoznawczych, z uwzględnieniem uwarunkowań rozwoju i stanu współczesnego dziennikarstwa.

W minionym roku odbyły się cztery spotkania Zarządu Komisji Prasoznawczej poświęcone bieżącym sprawom organizacyjnym oraz harmonogramowi posiedzeń naukowych. Komisja pracowała w niezmiennym składzie:

przewodnicząca	— prof. dr hab. Grażyna Wrona,
wiceprzewodnicząca	— prof. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk,
sekretarz naukowy komisji	— dr hab. Olga Dąbrowska-Cendrowska, prof. UJK,
członkowie:	— dr hab. Grzegorz Nieć, prof. UKEN,
	— dr hab. Michał Rogoź, prof. UKEN,
	— dr hab. Władysław M. Kolasa, prof. UKEN,
przewodniczący honorowy	— prof. dr hab. Krzysztof Woźniakowski,
sekretarz techniczny	— dr Renata Zając.

Na początku 2023 r. (po śmierci prof. dr. hab. Jacka Gzelli) liczba członków Komisji zmniejszyła się z 27 do 26. Reprezentują oni najważniejsze ośrodki akademickie w Polsce (m.in. Białystok, Gdańsk, Katowice, Kielce, Kraków, Opole, Rzeszów, Toruń, Warszawę, Wrocław). Komisja ma ugruntowaną pozycję w świecie naukowym, badacze z różnych ośrodków akademickich związani z prasoznawstwem, czy szerzej z mediami, ubiegają się o stałe w niej członkostwo. Zgodnie z zapowiedzią w sprawozdaniu za 2022 r. Zarząd Komisji Prasoznawczej dokonał w 2023 r. weryfikacji członkostwa.

Przy organizacji posiedzeń naukowych Komisja Prasoznawcza współpracowała również z Instytutem Nauk o Informacji Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej. W 2023 roku ukazały się cztery zeszyty „Rocznika Historii Prasy Polskiej”.